

ŠKOLNÍ PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

Vypracovali:	Mgr. Jiří Pavlas, MBA, ŠMP Mgr. Vladana Pávková, VP Mgr. Hana Pavlasová, člen ŠPP, konzultant
Vydal:	Mgr. Jiří Pavlas, MBA, ŠMP
Nabývá účinnosti ode dne:	8. 9. 2025

Program proti šikanování slouží k vytvoření bezpečného, respektujícího a spolupráci poskytujícího prostředí ve škole. Zaměřuje se především na prevenci šikany a nabízí postupy řešení šikanování. Je určen všem pedagogickým pracovníkům školy, dále pak nepedagogickým pracovníkům, rodičům a žákům školy. Tento program je nedílnou součástí Minimálního preventivního programu školy a Školní preventivní strategie.

Školní program proti šikanování je sestaven na základě Metodického pokynu k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č. j. 22294/2013-1.

Školní program proti šikanování má 12 hlavních součástí:

1. Pojem šikana, zmapování situace – analýza
2. Motivování pedagogů pro změnu
3. Společné vzdělávání a supervize všech pedagogů
4. Užší realizační tým (školní tým)
5. Společný postup při řešení šikanování
6. Primární prevence v třídnických „chvilkách“
7. Primární prevence ve výuce - zapracována do jednotlivých vyučovacích předmětů
8. Primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování
9. Ochranný režim (školní řád, účinné dohledy učitelů)
10. Spolupráce s rodiči
11. Školní poradenské služby
12. Spolupráce se specializovanými zařízeními

1. CHARAKTERISTIKA POJMU ŠIKANA

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nedovedou bránit.

Verbální šikana:

- ✓ slovní útoky v podobě nadávek,
- ✓ pomluvy,
- ✓ ponižování,
- ✓ vyhrožování,
- ✓ kyberšikana – útoky formou sms, e-mailů, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod.

Fyzická šikana:

- ✓ fyzické útoky v podobě bití,
- ✓ ničení a poškozování věcí oběti,
- ✓ vydírání,
- ✓ krádeže,
- ✓ sexuální obtěžování až zneužívání.

Kombinovaná šikana:

- ✓ kombinace verbální a fyzické šikany – násilné a manipulativní chování či příkazy

Podstatnou vlastností šikany je **skrytost**. Ta je dána tím, že často odhalení, zejména pokročilé šikany, brání z rozličných důvodů a pohnutek všichni účastníci vyšetřování včetně oběti. Z tohoto důvodu je důležité umět rozpoznat přímé a nepřímé signály šikany. Při vlastní diagnostice šikany je třeba zkoumat tento fenomén ze tří praktických pohledů:

- ✓ jako nemocné chování,
- ✓ závislost,
- ✓ poruchy vztahů ve skupině.

Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

- ✓ Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- ✓ Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- ✓ O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- ✓ Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- ✓ Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- ✓ Stává se uzavřeným.
- ✓ Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- ✓ Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- ✓ Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- ✓ Stále postrádá nějaké své věci.
- ✓ Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- ✓ Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- ✓ Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.

- ✓ Odřenyiny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit - zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přízřůsobovací konflikty nejsou vzácností.

Přímé znaky šikanování mohou být např.:

- ✓ Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet.
- ✓ Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo "legrací" zranitelný.
- ✓ Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným, nebo pohrdavým tónem.
- ✓ Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- ✓ Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.
- ✓ Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- ✓ Honění, strkání, pošťuchování, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- ✓ Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

Stádia šikanování:

1. **Zárodečná forma:** potenciálně přítomná v každém kolektivu, projevuje se vyčleňováním některých jedinců na okraj skupiny – většinou slovní projevy, fyzické ústrky, neoblíbenost, ostatní postiženého odmítají, pomlouvají, je terčem vtipů.
2. **Přitvrzování projevů:** výhrůžky, nadávky, fyzické útoky, zatím jen od agresora/ů.
3. **Vytvoření jádra,** uskupení kolem agresora, pokud nezasáhne někdo zvenčí, znamená to začátek systematické šikany.
4. **Většina skupiny** přijímá normy agresorů, přidávají se i mírní a slušní žáci (i ve fyzickém násilí).
5. **Dokonalá šikana** = totalita, ztráta zbytků zábran, brutalita se stává normou pro celou skupinu.

ZMAPOVÁNÍ SITUACE – ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU

Výuka probíhá ve třech kmenových třídách se spojenými ročníky – v I. třídě jsou žáci 1. ročníku, ve II. třídě žáci 2. a 3. ročníku, III. třídu tvoří žáci 4. a 5. ročníku. Jelikož jsme škola s malým počtem žáků, pedagogických i nepedagogických pracovníků, je kontakt mezi všemi zúčastněnými velmi blízký a intenzivní. Vzájemné vztahy ve škole ovlivňují klima a působí preventivně vzniku nežádoucího chování. Zřejmě i z tohoto důvodu nebyla dosud nutnost řešit závažnější případy rizikového chování žáků. Přesto jsme si vědomi rizik spojených s dynamikou skupiny, sociálními sítěmi i jiných vlivů, které mohou negativně ovlivňovat postoje a chování žáků. Proto se primární prevence v naší škole zaměřuje na všechny formy rizikového chování (adekvátně věku žáků) a v případě zjištění výskytu určitého nevhodného chování by se s žáky intenzivněji pracovalo.

Mapování situace probíhá formou:

- ✓ **plnění trvalých úkolů všech pedagogických pracovníků školy** - sledování absence žáků, sledování změn v chování žáků, ve školních výsledcích, pozorování vztahů a komunikace mezi

žáky, pravidelnými poradami mezi pedagogy, informace od pedagogů (zjištění pedagogů), třídnické hodiny/chvilky,

- ✓ **rozbor dění ve třídě /škole,**
- ✓ **dotazníky pro žáky,**
- ✓ **spoluprací s rodiči žáků** – třídní schůzky, pravidelná jednání s rodiči – osobní kontakt, prostřednictvím žákovské knížky, deníčků, dotazováním rodičů, zjišťováním spokojeností jejich dětí, informace od rodičů,
- ✓ **informace od žáků:**
  - **schránka důvěry** – „domek“ umístěný na přístupném místě na chodbě školy,
  - **hodnotící kruh ve třídě, školní družině,**
- ✓ **individuální pohovory s žáky,**
- ✓ **preventivní aktivity, hry.**

2. MOTIVOVÁNÍ PEDAGOGŮ PRO ZMĚNU

Cílem je získat motivovaný pedagogický sbor, který se vyznačuje tím, že učitelé:

- ✓ jsou ztotožněni s cíli a vizemi organizace, dokáží přijmout pravidla spolupráce a řídit se jimi, dokáží se respektovat,
- ✓ spolupracují na úkolech a společných cílech,
- ✓ přijímají spoluzodpovědnost, přinášejí nápady a podílejí se na jejich realizaci,
- ✓ řeší problémové situace, dokáží se dohodnout, neodsouvají řešení nepříjemných situací,
- ✓ jsou ochotni otevřeně komunikovat,
- ✓ sdílejí své zkušenosti s ostatními pedagogy,
- ✓ dokáží ocenit a podpořit druhé.

3. SPOLEČNÉ VZDĚLÁVÁNÍ A SUPERVIZE VŠECH PEDAGOGŮ

Cílem vzdělávání pedagogů je praktické zvládnutí metod první pomoci, orientace ve strategiích prevence. Dále pak praktické seznámení s diagnostikou a léčbou skupiny v počátečním stádiu onemocnění šikanou. Hlavním cílem je odborná podpora, zavádění speciálního programu proti šikanování, individuální a skupinová konzultace případu i metodických problémů:

- ✓ metodická pomoc a vzdělávání pedagogů v této oblasti,
- ✓ příprava projektů s náměty prevence,
- ✓ dostupnost odborné literatury.

4. UŽŠÍ REALIZAČNÍ TÝM

Užší realizační tým je hlavním článkem řízení činností souvisejících se zaváděním a ověřováním programu. Podporuje efektivní komunikaci mezi všemi pedagogy. Vytváření podmínky pedagogické práce příznivé pro budování ochrany dětí před šikanováním.

- ✓ Za realizaci primární prevence ve škole zodpovídá ředitel školy.
- ✓ Koordinátorem prevence ve škole je školní metodik prevence.
- ✓ Na realizaci prevence se podílejí všichni pracovníci školy, tzn. i ostatní pedagogové a zaměstnanci školy (i nepedagogičtí pracovníci).

Jelikož jsou pedagogové na základní škole v neustálém kontaktu (výhoda menších škol), sdělování informací, mapování situace ve třídě, škole je jejich každodenním „rituálem“. Informace o žácích si sdělují pravidelně, vzniklé situace řeší společně, po vzájemné domluvě.

5. SPOLEČNÝ POSTUP PŘI ŘEŠENÍ ŠIKANOVÁNÍ

Jedná se o preventivní opatření školy směřující k minimalizaci rizika výskytu šikany. Škola však musí být připravena i na situaci, kdy se přes všechna opatření šikana objeví.

- ✓ Pro volbu způsobu šetření a řešení šikany je zásadní vyhodnocení závažnosti situace.
- ✓ Po vyhodnocení závažnosti situace a dále v průběhu celého šetření škola musí zvažovat, zda je sama kompetentní šikanu šetřit a řešit nebo zdali požádá o pomoc zvenčí.
- ✓ Pedagogové, především školní metodik prevence, by měli zvládnout počáteční šikanu, tj. první, druhé a někdy i třetí stadium, kdy ještě nalezneme vhodné svědky a žáky ochotné spolupracovat na změně, a kdy ještě ubližování slabším není řízeno jádrem agresorů.
- ✓ V případě potřeby se škola obrací na externí odborníky.
- ✓ Při vyšetřování a řešení pokročilé šikany se škola obrátí na externí odborníky na šikanu, kteří jsou vybaveni pro řešení třetího, ale i čtvrtého a pátého stadia.
- ✓ Při řešení by měl být kladen akcent na to, že žák, který je obětí šikany, není jejím viníkem a neměl být důsledky řešení znevýhodněn. Je důležité se samotným žákem probrat, co škola může udělat pro to, aby se zase cítil bezpečně.
- ✓ Po celou dobu řešení škola zajišťuje ochranu informací a informátorů, jasně vyjadřuje negativní postoj k násilí a ukazuje, že je toto téma považováno za vážné.
- ✓ Součástí řešení pak musí být vždy nastavení ozdravných mechanismů pro všechny, kteří se šikany účastnili, a dále pro celou skupinu (třídu). Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina či menšina).
- ✓ Doporučuje se dále pracovat s agresorem (vedení k náhledu na vlastní chování, motivy apod.) i s obětí šikany. V případě potřeby doporučit zákonnému zástupci péči dítěte v PPP, středisku výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Při řešení by se škola měla vyvarovat těchto nevhodných postupů:

- ✓ přehlížení, bagatelizací agresivního nebo násilného chování,
- ✓ odkazování na to, aby si oběť svoji situaci řešila sama, „postavila se jí“,
- ✓ nucení žáků, aby veřejně řekli, co viděli nebo se veřejně ihned na místě omlouvali,
- ✓ vedení rozhovoru s žákem o situaci před ostatními žáky, vedení rozhovorů žáků zapojených do šikany společně,
- ✓ nedostatečného vyhodnocení závažnosti problému a z toho plynoucí volby neadekvátních postupů nebo nepřiměřeného trestu,
- ✓ emotivního řešení problému (k řešení problému je třeba přistupovat věcně),
- ✓ agresivního řešení problému (např. násilím),
- ✓ příliš autoritativního řešení (např. zastrašováním nebo vyhrožováním), což může vést spíše ke zhoršení situace, případně ke skrytějším formám šikany, nebo i k jinému rizikovému jednání,
- ✓ řešení i méně závažného rizikového chování v součinnosti s policií (zbytečná kriminalizace útočníka),

- ✓ automatického obviňování oběti (sekundární viktimizace),
- ✓ vyhýbání se problematickým aktivitám jako zdrojům budoucí šikany.

Nápravná opatření:

Škola má k dispozici pro zastavení násilí agresorů tato nápravná opatření:

- ✓ výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy; podmíněné vyloučení a vyloučení ze školy - nelze použít v případě žáka, který plní povinnou školní docházku),
- ✓ realizace individuálního výchovného plánu agresora,
- ✓ snížení známky z chování,
- ✓ převedení do jiné třídy, pracovní či výchovné skupiny (je třeba individuálně posoudit efektivitu tohoto opatření, aby nedošlo k přesunutí šikany do nového prostředí a podmínek),
- ✓ vyloučení ze školy při mimořádně závažné šikaně a opakované šikaně po rozhodnutí výchovné komise – nelze použít v případě žáka, který plní povinnou školní docházku.
- ✓ při vyloučení žáka se musí postupovat v souladu se zákonem č. 561/20004 Sb., předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů a zákonem č. 500/2004 Sb.

Odpovědnost rodičů a komunikace školy s rodiči

Když rodiče přijdou žádat o pomoc ohledně šikany svého dítěte – nereaguje pedagog obranně a nedůvěřivě. Nevyjadřuje pochybnosti, nechápe prosbu rodičů jako stížnost. Nezlehčuje situaci tvrzením, že jejich dítě provokovalo, nebo že se jednalo jenom o šikádlení atd.

Je nutné rodiče v klidu vyslechnout, nechat vymluvit, nepoučovat, aktivně naslouchat. Je potřeba se umět doptat na důležité informace. Podezření nebo tvrzení rodičů, že je jejich dítě šikanováno, se nesmí nikdy podcenit a je potřeba účinně a bezpečně situaci prošetřit.

Rozhovor s rodiči oběti probíhá individuálně. U počáteční šikany, která se dá vyšetřit během jednoho nebo dvou dnů, obvykle proběhne až po jejím vyšetření. Úkolem je rodiče informovat o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních. Někdy je užitečné připravit rodiče oběti i na třídní schůzku, kde bude podána informace o řešení šikany.

Vážnou chybou je neinformování rodičů o řešení šikany.

Ve všech případech je potřeba informovat rodiče, že ve třídě byla šikana a škola ji řešila. U počáteční šikany zpravidla stačí podat informaci na pravidelné schůzce, u pokročilé šikany je na místě svolat schůzku mimořádnou. Vždy je důležité, aby byl na schůzce přítomný školní metodik prevence (případně i externí odborník).

Šikana zaměřená na učitele:

- ✓ Šikana zaměřená na učitele ze strany žáků nesmí být považována za individuální záležitost konkrétního pedagoga, kterou by si měl vyřešit sám.
- ✓ Odpovědnost za prevenci a řešení šikany nese vedení školy, potažmo také zřizovatel.
- ✓ Šikana zaměřená na učitele je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel × žák) a žák se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele.

- ✓ Šikana zaměřená na učitele se nejčastěji odehrává ve škole – ve třídách a na chodbách, nicméně může se odehrávat také mimo školu ve veřejných prostorech, v místě bydliště pedagoga nebo v kyberprostoru.
- ✓ Je zapotřebí mít na paměti, že šikanou může trpět i vysoce zkušený a kompetentní pedagog, který dobře zná svůj předmět, ovládá třídní management a má dobré pedagogické schopnosti. Ani takový pedagog nemusí disponovat kapacitou zamezit některým šikanujícím projevům vůči sobě.

Specifika pro prevenci šikany zaměřené na učitele:

Pro prevenci šikany zaměřené na učitele platí doporučení pro vytváření a udržování bezpečné školy.

- ✓ Vedení školy vyjadřuje pedagogům podporu, oceňuje jejich práci, vytváří atmosféru důvěry, podporuje spolupráci v pedagogickém sboru a zastává nekonfliktní způsob řešení problémů.
- ✓ Při podezření své osoby nebo kolegy oznámí tuto situaci vedení školy.
- ✓ Pedagog nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě; na konflikt nebo nerespektování reaguje včas, pracuje s pravidly v chování a používá stanovené důsledky jejich nerespektování, vyhýbá se řešení konfliktu a konfrontací ze strany žáka před celou třídou, vyhýbá se konfrontačnímu tónu.
- ✓ Pedagog posiluje zapojení žáků do výuky, dává jim na výběr, činí úkoly a výuku pro žáky zajímavými, propojuje výuku s běžným životem a potřebami žáků; jeho výklad a očekávání jsou pro žáky srozumitelné, odpovídají obtížnosti, kterou mohou zvládnout.
- ✓ Očekává úspěch u všech žáků a podporuje je, dává žákům zpětnou vazbu k tomu, co udělali dobře, staví na silných stránkách žáků.
- ✓ Nezpůsobuje ponížení nebo zesměšnění žáka před třídou; při hodnocení žáka zachovává jeho důstojnost.
- ✓ Všimá si změn v náladě, emocích a v chování žáků a včas na ně reaguje.
- ✓ Problémy neřeší sám, ale ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm, případně s vedením školy.

Specifika pro řešení šikany zaměřené na učitele:

Pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je v dané situaci v pozici oběti, která by neměla zůstat v situaci sama, ale měla by vyhledat pomoc ostatních. Škola podporuje své pedagogy, zajistí jejich bezpečí a řeší vzniklou situaci se žáky, rodiči a ostatními pedagogy.

- ✓ Je zapotřebí zajistit bezpečí pro ohroženého pedagoga - pokud není toto zajištěno školou, pedagog odejde ze třídy, přivolá si pomoc a požádá o spolupráci jiného kolegu nebo vedení školy pro zajištění dohledu ve třídě, případně izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě vyžaduje-li to situace.
- ✓ Je zapotřebí, aby pedagog sám, jeho kolegové i vedení školy porozuměli tomu, že pedagog byl vystaven traumatickému zážitku. Tento zážitek může být bolestným i pro svědky (kolegy nebo žáky ve třídě). Je proto zapotřebí dovolit si čas na zpracování šoku, neobviňovat se, vyhledat si pro sebe sociální podporu od kolegů, přátel, rodiny, monitorovat u sebe znaky stresu, které se mohou objevit i později (např. problémy se spánkem, pozorností, úzkostí, zvýšená citlivost, nechut k jídlu nebo naopak) a případně vyhledat pro sebe odbornou pomoc.
- ✓ Pro třídu, ve které se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě.

- ✓ V případě, že je pedagog nespokojený s řešením situace ze strany vedení školy, může se obrátit na příslušný inspektorát práce.

Základní postup v řešení šikany:

Školní metodik prevence, na základě domluvy s ostatními pedagogy, rozhodne, zda řešení zvládne škola sama, nebo si povolá odborníka specialistu. V případě, že jde o počáteční šikanu, kterou zvládne škola sama, školní metodik prevence postupuje podle scénáře určeného pro tento typ šikanování. Pokročilé a komplikované šikany škola řeší ve spolupráci s odborníky z venku, zejména z PPP, SVP. Do komplikované šikany zařadíme především neobvyklé formy šikany, ale i základní formy šikany, se kterými nemáme zkušenosti.

Postup vyšetřující osoby, má-li podezření na šikanu:

- ✓ konfrontovat svá pozorování s dalšími kolegy,
- ✓ co nejdříve oznámit své podezření vedení školy, výchovnému poradci, školnímu metodikovi prevence – konzultovat další postup,
- ✓ mezi čtyřma očima vyslechnout více nezáujatých svědků, popřípadě konfrontovat svědky mezi sebou,
- ✓ důležité získat odpovědi na následující otázky: Kdo je obětí, popřípadě kolik je obětí? Kdo je agresorem, kolik agresorů je? Kdo z nich je iniciátorem, aktivním účastníkem a kdo je obětí i agresorem? Co, kdy, kde a jak dělali agresori obětím? K jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo? Jak dlouho šikana trvá?
- ✓ spojit se s rodiči případné oběti, konzultovat výskyt nepřímých projevů šikany, poprosit je o pomoc,
- ✓ vyslechnout oběť – citlivě, diskrétně, zaručit bezpečí a důvěrnost informací,
- ✓ zajistit ochranu oběti šikany,
- ✓ teprve nyní vyslechnout agresory, případně konfrontovat agresory mezi sebou - **nikdy nekonfrontovat oběti a agresory**,
- ✓ vytipovat nejslabší článek, dovést je k přiznání či vzájemnému obviňování,
- ✓ požádat vedení školy o svolání výchovné komise - ta na základě shromážděných informací posoudí, zda se jedná o šikanu a jaký je stupeň její závažnosti = výchovná komise se usnese na dalším postupu vůči obětem i agresorům i třídě jako celku a navrhne výchovná opatření,
- ✓ individuálně pozvat rodiče agresorů, seznámit je se situací, sdělit navrhovaná opatření - pokud odmítají, zvážit oznámení,
- ✓ individuálně pozvat rodiče obětí šikany, seznámit je situací, domluvit se na opatřeních (terapie, osobnostní výcvik,...),
- ✓ rozebrat situaci ve třídě (vynechat citlivé detaily),
- ✓ třídu i nadále pozorně sledovat, pracovat s ní.

6. PRIMÁRNÍ PREVENCE V TŘÍDNICKÝCH „CHVILKÁCH“

Další nezbytnou podmínkou prevence šikanování je systematická práce se třídou. V podstatě jde o práci třídních učitelů se skupinovou dynamikou třídy. Je nutné, aby třídní učitel podporoval růst pozitivních vztahů ve skupině.

Součástí třídnických „chvílek“ bývá diskuse, hledání odpovědí na otázky, sebehodnocení, kooperační hry, tvořivé hry, přehrávání situací, povídání si o zážitcích, čtení pohádek s výchovným charakterem apod. Třídnické „chvilky“ mají na naší základní škole především preventivní charakter.

7. PRIMÁRNÍ PREVENCE VE VÝUCE

Téma prevence šikany je zapracováno do školního vzdělávacího programu. K tomuto účelu jsou využity předměty, které se přímo vztahují k prevenci rizikového chování žáků (prvouka, přírodověda), dále se prevence šikany objevuje prakticky ve všech předmětech. Vhodné je také využití projektového vyučování.

8. PRIMÁRNÍ PREVENCE VE ŠKOLNÍCH I MIMOŠKOLNÍCH PROGRAMECH

Je samozřejmé, že speciální program se nemůže odehrávat pouze ve třídách, ale měl by se stát přirozenou součástí života dětí v celé škole a ve všech činnostech, které škola pořádá a zodpovídá za ně. Do školního života zahrnujeme dění, které přesahuje rámec oficiální činnosti třídy – jsou to například přestávky, družina, školní jídelna, mimoškolní aktivity. Prevence v mimoškolních aktivitách je podrobně uvedena v MPP.

9. OCHRANNÝ REŽIM (ŠKOLNÍ ŘÁD, ÚČINNÉ DOHLEDY UČITELŮ)

Účinný ochranný režim před šikanováním má celoškolní působnost. V obecné rovině do něj patří zejména dvě základní věci – školní řád (vnitřní řád školní družiny) a dohledy učitelů.

Ve školním řádu je prevence šikany obsažena v bodu č. 6 – Podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků a jejich ochrany před sociálně patologickými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí.

Důležitým bodem prevence šikany jsou pedagogické dohledy ve všech prostorách školy (chodby, šatny, jídelna) v době mimo vyučovací hodiny a kontrola rizikových míst (WC). Dohledy vykonávají pedagogičtí pracovníci, vyučující daných kroužků, či další pověřené osoby (např. domovnice při ranním dohledu v šatnách). Žáci se v prostorách školy nepohybují samostatně, dohled nastupuje v 7:40 po vpuštění žáků do budovy školy. Žáci jsou povinni dohled vždy uposlechnout.

10. SPOLUPRÁCE S RODIČI

Informace rodičům poskytujeme formou třídních schůzek, hovorových hodin, osobního jednání s rodiči = probíhá osobní kontakt. Dále využíváme ke sdělení žakovské knížky, deníčky, webové stránky školy, informační tabule (před školou, obecním úřadem) apod.

Rodiče žáků se doporučujeme upozornit zejména na to, aby si všímali těchto možných příznaků šikanování:

- ✓ za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi,
- ✓ dítě nemá kamaráda, s nímž by trávalo volný čas, s nímž by se telefonovalo apod.,
- ✓ dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem,
- ✓ nechce jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo),
- ✓ dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach,
- ✓ ztráta chuti k jídlu,

- ✓ dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem,
- ✓ dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu),
- ✓ usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- ✓ dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně,
- ✓ dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě,
- ✓ odmítá svěřit se s tím, co je trápí,
- ✓ dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze,
- ✓ dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí,
- ✓ dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům,
- ✓ dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma, své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- ✓ dítě se vyhýbá docházce do školy,
- ✓ dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

11. ŠKOLNÍ PORADENSKÉ SLUŽBY

Prevenici šikany zajišťuje školní metodik prevence ve spolupráci s ostatními pedagogickými pracovníky. Školní tým poskytuje poradenské služby – individuální, skupinové, jenž jsou směřovány k žákům i rodičům žáků.

12. SPOLUPRÁCE SE SPECIALIZOVANÝMI ZAŘÍZENÍMI

Specializovaná zařízení, která mohou se školou spolupracovat, jsou zmíněna v přílohách MPP.

Mgr. Jiří Pavlas, MBA
ředitel školy